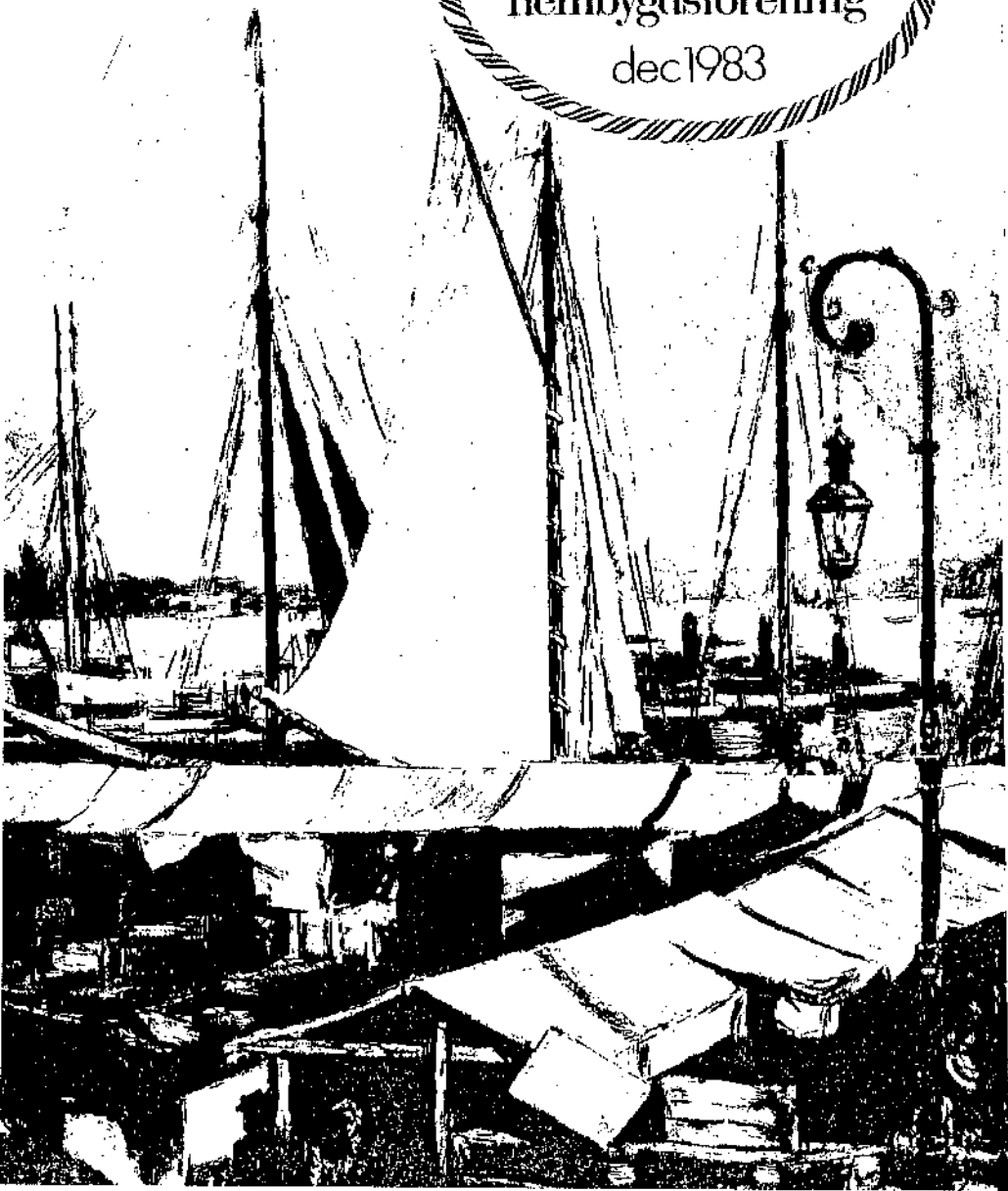

15
STRÖMMA
hembygdsförening
dec 1983

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER:

LARS ROSEN	ordförande	tel. 410 62
Alrotsvägen 2		
SIGVARD LÖNNQVIST	v ordförande	401 45
Fågelbrovägen 1		
OLLE OHLSSON	kassör	400 33
Måsvägen 27		
GUDRUN GRÖNDAHL	sekreterare	400 80
Alrotsvägen 1		
THOMAS MELIN	ledamot	407 22
Västertorp, Strömma		
Alice Tannsjö	suppleant	430 44
Hans Björkenfeldt	"	401 87
Elsie Lindgren	"	400 40
Britt-Marie (Bittan) Ohlsson suppl.		411 85
Hans Lindström	revisor	405 52
Åke Eriksson	"	404 68
Ulla Jonsson	revisorsuppl.	405 52
Tommy Hedlund	valberedning	405 36
Åke Lindgren	"	400 40
Margareta Berg	festkommittén	404 41
Lolo Tannsjö	"	403 76
Gun Eriksson	"	404 68
Ingvor Nilsson	"	412 42
Birgitta Ekström	"	401 80

Guðrun Gröndahl och Lolo Tannsjö har renskrivit och redigerat.

Hans Björkenfeldt har komponerat fram sidan.

Författarna är själva ansvariga för sina artiklars innehåll.

Flocka gärna material ur vår tidning men var snäll uppge källan.

Marie Rosén har tecknat en del, resten är gnuggisar.

TIDNINGEN GES UT MED STÖD FRÅN KULTURNÄMNDEN.

Ord. har ordet...

Vår tidnings upplaga är för varje gång ca 400 ex. Det måste innebära att minst dubbelt så många har möjlighet att läsa den, kanske omkring 1.000 personer här på Värmdö. Inkl. kommunalkontoret och biblioteken m.fl. ställen där den finns tillgänglig. Att många läser den har vi också fått bevis för på senare tid. De som hört av sig tycker den är bra enligt vad dom säger. Och det är vi som jobbar med den glada för. Och det sporrar också till att försöka göra den ännu bättre.

Vad vi saknar är mera inslag från medlemmarna och övriga intresserade. Synpunkter om t. ex. saker och ting som händer på platsen där vi bor, åsikter som kan bemötas med andra åsikter och sedan kanske vi får igång en liten debatt. En sak är ju säker. Vi tycker ju inte likadant allesammans, tursamt nog. Och debattämnen finns säkert också. Till ex. vad tycker Du om upprustningen eller ombyggnaden av Fågelbro Gård enligt nu lämnade förslag? Eller: det finns sedan länge planer på att bygga en högbro över Strömma Kanal. Om den måste det finnas många åsikter o.s.v.

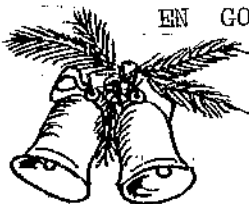
Du som känner att Du vill få Dina åsikter belysta och kanske bemötta - hör av Dig. Vi lovar att ha plats till förfogande i tidningen.

Det här är sista tidningen för 1983. Vi vill tacka Er alla för det gångna året. Vi vill också önska Er alla

EN GOD JUL OCH ETT GOTT NYTT ÅR!

Vi hörs och ses

Lasse

Framsidan; Gamla fiskehamnen, Stockholm, 20-talet.
Efter målning av Victor Bergdahl 1878 - 1939,
som finns i Hasse Björkenfeldts ägo.

H Ö S T F E S T E N .

Höstfesten på Malma avnjöts den 29 okt. Mellan 50 och 60 personer hade samlats för att intaga en förträfflig supè, som festkommittén hade anrättat (fyllda paprikor), mycket gott. Vi fick tillfälle att prata och dansa senare på kvällen. Sådana här träffar är ventilen där medlemmar i föreningen trädfas. Där vi kan dela med oss av synpunkter och idéer, och där vi framför allt träffar medlemmar som man annars inte ser så ofta.

Till sist ett tack till festkommittén som arrangerat festligheterna till allas belåtenhet. Ett tack också till Personalstiftelsen Salénrederierna, som villigt ställer Malma till vårt förfogande.

Vi tackar även Reidar Björk för den filmdokumentär från Fågelbro skola, som väckte nostalgiska känslor hos många..

Olle

GOD JUL &
GOTT NYTT ÅR

BOKEN 500 ÅR - BOKENS DAG.

Den 12 oktober fick Strömma Hembygdsförening vara med och arrangera för Bokens Dag i Stavsnäs. Det var Djurö Bibliotek som inbjöd oss.

Vi ordnade med 3 st. tre-delade skärmar, där vi visade kartor och foton som föreningen samlat på sig. Ett bord dukades upp med beskrivningar till så gott som samtliga båtsmanstorp inom Skeppslaget. Britt-Marie Ohlsson har lagt ner mycket arbete både på insamlandet av materialet och sedan presenterandet av varje torp i var sin särskilda mapp. Fyllda fotoalbum placerades också ut.

Sigvard hade plockat ihop en del av sina vykort som även de ställdes ut.

Föreningen fick även ta hand om kaffeserveringen som gav en liten behållning till föreningskassan.

Som kvällens gäst hade författarinnan Maj-Britt Eriksson bjudits in.

Hon började med att läsa valda stycken ur tre av sina böcker. Det var populärt, vilket visades med mycket applåder.

Vid kaffet fick vi tillfälle att samtala och ställa frågor till henne. Det kändes som om hon njöt lika mycket som vi över att ha kvällen gemensam.

En kär gammal bekant dök upp under kvällen. Boris Lamby, som var ledare för cirklarna i Hembygdens Historia. Det blev ett glatt återseende.

Gudrun

ARBETET PÅ HEMBYGDSTOMTEN.

Flitiga människor har träffats på hembygdstomten under hösten och färdigställt lekplanen. Till och med gräsfrön är sått. Så nu är det bara att vänta på resultatet.

Vi får väl ordna staféttlopp med gräsklipparen några gånger i sommar. Du ställer väl upp?

En fin hjälp fick vi av Henning Johansson. Han fräste och sladdade planen. Sedan körde han dit jord. För allt detta tog han bara betalt för jorden!

TACK HENNING!

INFORMATION FRÅN LÄNETS HEMBYGDSTÖRBUND.

Som enskild medlem kan Du prenumerera på deras tidning LEDUNGEN som kommer ut 4 ggr per år. Kostnad 35:-kr/år.

Vill Du dessutom ha alla cirkulär som berättar om kurser, utflykter m.m. kostar det tillsammans 60:- kr/år.

Under vintern och våren arrangeras en cirkel i arkeologi i samarbete med Sthlms Universitet.

För den som önskar fortsätta med praktiska övningar kommer en eller två praktiska kurser att arrangeras tillsammans med Riksantikvarieämbetet.

Cirkeln omfattar 20 timmar och kostar 600:- kr.

Den 24 mars ordnas en konferens i Norrtälje.

Ämne: Bildarkivering.

Kostnad omkring 75:- kr för lunch och kaffe.

Den 26 mars ordnas ett studiebesök i arkivet

Stockholms Företagsminnen, Västmannagatan.

Kvällstid.

Kursprogrammet för vinter och vår är klart i december och kan rekvireras från förbundet. Där är även vår-utflykten i maj med.

För vidare information ring Kjell Nilsson 08-42 27 48.

God Jul
Gott Nytt År

L Ä N S K O N F E R E N S E N   D E N   1 5   O K T .

På mötet diskuterade förslag till kollektiv försäkring, medlemsavgifter, STIM-avgifter, informationspridning, Hembygdens År 1984 m.m.

Författaren Gunnar Arnborg, Västergötland (han med stengärdesgårdarna) kåserade på ett mycket roande och klurigt sätt om "alla är vi ju hembygdsforskare"

Remiss om kollektiv försäkring svarar vi nej till, eftersom vi tycker den är felaktigt upplagd. Dessutom har vår förening redan tecknat ansvars- och olycksfallsförsäkring utifall olyckan skulle vara framme vid något av våra arrangemang.

Remiss angående medlemsavgift svarar vi också nej på.

Remiss angående kollektiv STIM-avgift svarar vi ja på.

Vad det gällde för förbundet med svårigheten att nå de enskilda människorna, bad förbundet om lokalföreningarnas hjälp. De föreningar som hade medlemstidningar el. dyl ombads hjälpa till med informationen.

Hembygdens År 1984 kommer att firas stort. Hur kommer vi att informera om vartefter.

Strömma Hembygdsförening har anmält sitt intresse, att få stå en vecka i sommar i en kiosk på Stortorget och sälja egna alster och även saker för förbundet, som vi då får provision på. Vi hoppas det skall ge en slant i kassan.

Har Du förslag på några lämpliga alster till försäljning så hör av Dig. Kanske kan vi bilda en arbetsgrupp? Vi är tacksamma för all hjälp och för alla förslag.

Några plock ur B O N D E P R A K T I K A N .

December - Christmånad säger:

Nu vill jag leva i ljuvlighet
och slakta till jul en oxe fet
och vill jag nu mig varm hålla
förhoppandes att överleva vintern den långa.

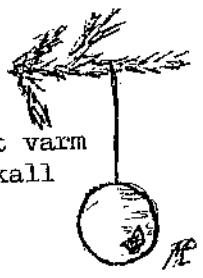

I denna månad skall Du dricka varmt,
hålla Din kropp och Ditt bröst varmt,
ej låta åder, dricka goda örter att styrka Dig med.

Jacobsdagen - den 20:e- förmiddagens väder visar
vad väder det skall råda före jul,
eftermiddagens väder anger vädret efter jul.
Skiner solen Jacobsdagen kommer stark köld,
regnar det kommer värme och nederbörd.

Om Juledag i nyet vill komma,
få vi ett gott år oss till fromma.

Om Juledag infaller på en söndag, blir det varm
vinter, blåsig vår, het och torr sommar, kall
höst och vinter, god årsväxt.

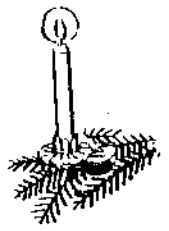

Kall december lovar gott år.
Mycket snö, ger mycket hö.
Grön Jul ger vit påsk.
Våt jul ger tomma fat.

Januari - Torsmånad säger:

Bliver himmelen röd den 1 januari bådass sorg i landet.
Ger man ut pengar den dagen, blir årets utgifter stora.

Höres tordön denna månad blir året fruktsamt.
Dansar myggen blir det svårt foderår.
År januari varm, blir skörden arm.
Dimma ger våt vår.
Mycket dimma mellan jul och trettondag,
varslar om sjukligt år.

Februari - Gøjemånad säger:

Starka nordanvindar ger fulla lador.
Klar och torr fastlag ger gott spannmålsår.
Långa istappar under fastlagstid ger långt lin.

Man skall akta sig för skälvan och hålla sig varm ty
denna månad orsakar mycken vätska i människan.

Mars månad säger:

Torr mars ger vacler vår. Hörs åska kommer
snö i maj.

Så mycket dimma i mars, så mycket regn i
midssommar.

Vad mars inte vill, vill säkert april.

Marsblom är inte bra, aprilblom halvbra,
majblom helbra.

Om det fryser vårfrunatten (25:e) då fryser
däefter i 40 nätter.

Är vårfrudagen klar på morgonen betyder det
ett gott år.

Från juldagen den 25 dec. till trettondagen den 6 jan.
skulle man observera vädret dag för dag, för Bonde-
praktikan säger - så som de tolv dagarna i julhelgen
skicka och foga sig, så foga ock de tolv månaderna
sig hela året igenom. Sådant vädret är på juldagen. -
sådant blir det också under januari. Sådant vädret
är annandagen - så blir vädret den andra månaden o.s.v.

Bondepraktikan har många fler märken för ovanstående
dagar, men det får räcka med det här urvalet. Kommande
månader berättar vi om i kommande nummer av vår tidning.

Gudrun

Tänkvärda yttranden:

Kunskap är rikedom för de fattige och prydnad
för de rike.

Den dygdige är adlig; när dygden är försvunnen
är också all adel borta.

Samuel Ödman.

"Sällsynt" är ett ord, som denne man gärna förde på tungan. Han antog ej, han undersökte. Denna epitet står fören märklig ung man som kom till Värmdö 1773, först hos general Pfeiff på Lemshaga därefter hos baron Cederström på Beatelund som huskaplan och informator. Några år senare som skolmästare och slutligen som den första Pilhamnsprästen i Ingarö nybildade församling 1777.

Under studietiden i Uppsala var Ödman en flitig deltagare i den åldrande Carl von Linnés botaniska exekutioner. Upplysningstidens vetenskap grundade på exakthet och systematik satte sina spår i Samuel Ödmans sätt att se och skriva, men också Bondeprakticans Calendarium och naturens rytmer påverkade den praktiska naturälskare han var. För att dryga ut den magra lönen och ha råd med bokinköp av icke ringa mängd, gav jakt och fiske ett rejält tillskott i kassan. Fångsterna var goda och var år kunde han landa fisk i Stockholms fiskehamn för 1000 daler. Fisket och jakten gav honom rikliga tillfällen till iakttagelser och noteringar för hans vetenskapliga avhandlingar och rika brevväxling.

Här i innerskärgården och seglingar i ytterskärgården fann han sitt Eldorado, men det var också här han drabbades av skärgårdsfrossan d.v.s. Malariaepidemier som flera gånger härjat här ute. Denna tredagarsfeber band honom vid sängen för resten av livet.

Det var vid denna tid som Kungl. Svenska Vetenskaps Akademien publicera i "Höstutgåvan 1780 Nya handlingar hans: "7 års väderiakttagelser i Wermdö."

På följande två sidor återger vi i faksimil dessa. Dåtidens lärdomsspråk var latinet och därför krävs en del förklaringar på svenska.

- : Pap. Ranni = Citronfjärilen
- : Primula Veris, Oxlägga = gullviva
- : Salmo Rutilus, Mörtleken = Mörtlen idag Rutilus Rutilus, men av linné då klassificerad som Salmo familjen laxfiskar. Mörtlen var soppfisken no 1 i dåtidens kosthåll, den borde för övrigt få sin renässans i en nutida Bouillabaisse.
- : Papilio Uritcae = Nässeljärilen " vårens förebud".
- : Strix stridi, harfång, sjung. = Kattugglan slår på hare, haren sjunger d.v.s. dödsskriker.
- : Anemone Hepatica blommor = blåsippan blommor. Hasse Björkenfeldt

Källor: K.SV.Vet.A. Nya handlingar, K.B. .
Samuel Ödman, E. Grip . Wijkmark.

År.	<i>Falco Milv. Gladan.</i>	<i>Fap. Rhamn.</i>	<i>Larus Cavus, Fiskmåsen.</i>	<i>Prinula veris, Oxlägga.</i>	<i>Anemone Nemorosa, Hvitippa.</i>
1774					
1775	23 Apr.	23 Apr.		3 Maji.	27 Apr.
1776			20 Apr.		10 Maji.
1777	10 Apr.	10 Apr.	11 dito.	10 Maji.	6 dito.
1778	25 dito.	22 dito.	8 dito.	8 dito.	26 Apr.
1779	15 dito.	18 dito.	10 Mars.	19 Apr.	31 Mars.
1780	12 Mars.	10 Maji.	11 Apr.	16 Maji.	3 Maji.

	<i>Moræ. Oenanthe, Stensqvätt.</i>	<i>Hirundo Rustica, Sval.n.</i>	<i>Gåken gal.</i>	<i>Oxalis Acetosella, Horsyra.</i>	<i>Kornet sår.</i>
1774		2 Maji.	2 Maji.		
1775		10 dito.	10 dito.		30 Apr.
1776		8 dito.	8 dito.		
1777	27 Apr.	3 dito.	6 dito.	24 Maji.	6 Maji.
1778	14 dito.	2 dito.	4 dito.	12 dito.	4 dito.
1779	20 dito.	28 Apr.	4 dito.		30 Mars.
1780	2 Maji.	5 Maji.	5 dito.	25 Maji.	11 Maji.

	<i>Salmo Rutilus, Mörtleken.</i>	<i>Råg-ax.</i>	<i>Slätter- tid.</i>	<i>Rågen skäres.</i>	<i>Första höst- natt-frost.</i>
1774	Maji börj.			4 Aug.	
1775	Maji börj.				
1776			8 Jul.		
1777	Med. Maji.		5 dito.	18 Aug.	29 Aug.
1778	Med. Maji.	30 Maji.	10 dito.	1 dito.	18 dito.
1779	Maji börj.	18 dito.	12 dito.	2 dito.	15 Sept.
1780	Med. Maji.	1 Jan.	14 dito.	6 dito.	6 dito.

	<i>Första åskan.</i>	<i>Baggarrisfård tilfrusen.</i>	<i>öpen.</i>
1774		1 Jan.	23 Apr.
1775			26 dito.
1776	8 Maji.	15 Jan.	26 dito.
1777	26 dito.	29 Dec.	25 dito.
1778	23 Jun.		14 dito.
1779		15 Jan.	1 Mars.
1780	24 Maji.	1779. 10 Dec.	

År.	Råkar.	Trettonde- dags-lö.	Vind- vakar.	Kullar baya af snöns minskning.	Ormar framme.
1774		13 Jan.	20 Mars.		
1775		8 Jan.		28 Febr.	29 Apr.
1776		9 Jan.	12 Mars.		
1777	10 Mars	9 Jan.		20 Mars.	
1778	9 Jan.	5 Jan.	15 Mars.	31 Mars.	17 Apr.
1779	25 Jan.	ingen.	16 Febr.	hela vintr.	18 Febr.
1780	4 Mars	8 Jan.	15 Mars.	9 Mars.	24 Apr.

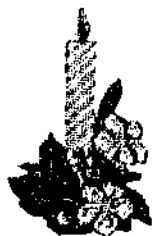
	Lärkan sjunger.	Ovren spelar.	Tjädren spelar.	Papilio Urtica.	Anas Clang. Knip-anden.
1774	14 Mars.	1 Apr.	4 Apr.	2 Apr.	
1775	1 dito.		8 Apr.	15 Mart.	17 Mars.
1776	26 dito.		20 Mart.		23 dito.
1777	1 Apr.	4 Apr.	5 Apr.		
1778	16 Mars.	6 Apr.	7 dito.	8 Apr.	4 Apr.
1779	15 Febr.	21 Febr.	20 Febr.	10 Mars.	19 Febr.
1780	12 Mars.	12 Mars.	4 Apr.	4 Maji.	19 Mars.

	Mergas Mergans. Skräckan.	Strix svrid Harfång, sjung.	Dafvans åte, konst.	Anas Bosch. Gräs-and.	Sjön ren från is, inre Skärgården.
1774					23 Apr.
1775	17 Mars.	20 Mars.	21 Mars.	7 Apr.	26 dito.
1776	23 Mars.				26 dito.
1777			27 Mars.	7 dito.	25 dito.
1778	4 Apr.	9 Apr.	3 Apr.	8 dito.	20 dito.
1779	19 Febr.	24 Febr.	10 Mars.	22 Mars.	22 Mars.
1780	19 Mars.		20 dito.	16 Mars.	2 Maji.

	Motac. albá, Ärlan.	Rána temp. Grodan.	Anemone Hepatica blommar.	Myran i rörelse.	Scelopax Russic. Morkulla.
1774					
1775	6 Apr.	23 Apr.	22 Apr.	5 Apr.	10 Apr.
1776	6 dito.		17 dito.		
1777	28 Mars.		25 dito.	2 Apr.	
1778	7 Apr.	26 Apr.	12 dito.	6 dito.	6 Apr.
1779	28 Febr.	6 Mars.	28 Febr.	20 Febr.	
1780	16 Apr.	2 Maji.	16 Apr.	1 Apr.	

Utdrag ur "Genom svenska bygder"

skildringar af Vårt land och folk af
Herm. Hofberg, Anno 1882

Stora Värtan kan anses för den innersta, vid-
gade delen af Askrikefjärden, som norr om
Lidingön intränger väster ifrån. Följa vi
denna fjärd öster ut, komma vi förbi Boge-
sunds höga, vida omkring synliga slottsbygg-
nad till den lilla staden Vaxholm.

Denna hette ursprungligen Mariestad efter
drottning Maria Eleonora, som grundlade staden,
men har fått sitt nuvarande namn efter den
bredvid belägna fästningen.

Vaxholms fästning, som anlades af Gustav I
en holme mellan Vaxön och Rindön och ytter-
ligare förstärktes af Gustav II Adolf, var
länge, jämte samverkande batterier på Vaxön
och Rindön; hufvudstadens enda försvar mot
fientliga flottor, som då kunde inlöpa endast
denna väg eller genom Kodjupet, Parvattnet på
andra sidan Rindön, Oxdjupet, som förr för-
svarades af den nu förfallna fästningen Fred-
riksborg på Värmdön, var då spärradt medelst
försänkningar.

Senare tidens krig har alltför klart ådaga-
lagt hvad som fordras af en fästning för att
den skall kunna motstå ett kraftigt fientligt
anfall, har man välbetänkt låtit inloppen vid
Kodjupet och Oxdjupet byta roller. Det förra
är nu till en del fyllt och kan i händelse
af behof fullkomligt afspärras inom tjugofyra
timmar; det senare har på östra stranden af
Rindön fått en tidsenlig befästning i Oskar
Fredriks borg, en i klippan insprängd fästning
med ett pansradt strandbatteri, båda bestyckade

med kanoner af gröfsta kaliber. Vi har nyss nämnt de båda öarna Lidingö och Värmdön, som ligga strax öster om Stockholm på ömse sidor om hufvudfarleden. Båda ha en omväxlande, vacker natur, som inbjudit till anläggande af en stor mängd sommarvillor, så att öarnas stränder rundt omkring äro prydda med sådana. Lidingön skiljes från Djurgården af Lilla Värtan, öfver hvilken den 700 meter långa flottbron Lidingöbro leder. Västra och norra stränderna utmed Lilla Värtan och Askrikefjärden äro vackrast; med dem täfla stränderna af Kyrkviken, som österifrån skjuter djupt in i ön.

Ännu mera sönderskuren är den stora Värmdön, som af långt inträngande fjärdar är delad i ett sjutal halföar, hvilka endast genom smala näs sammanhänga med hvarandra. De två sydligaste halföarna äro nu genom Kolströmmen och Strömma kanal gjorda till öar.

Värmdö räknas af gammalt till Uppland, hvilket alltså söder ut begränsas af den urgamla södra segelleden till Stockholm. Det är sålunda Värmdön, som för mera djupgående fartyg söder ifrån till Stockholm orsakar en betydlig omväg åt nordost. Mindre fartyg gå från Näm-döfjärden utmed Ingarö-, Farsta- och Ormingeländen, som tillsammans utgöra sydvästra hälften af Värmdön, upp genom Baggensfjärden, det smala Baggensstaket, det vackra Lännersta sund och det mellan berg hopträngda Skurusund till Stockholm.

Större fartyg åter gå mellan Värmdön och Runmarö upp till Kanholmsfjärden och vanligen utanom det öster om Värmdön belägna dubbelön Djurö-Vindö samt vidare omkring Värmdöns nordände till det ofvannämnda inloppet mellan Värmdön och Rindön.

På Värmdön märkas godsen Velamsund norr ut på Ormingelandet, Farsta och Gustavsbergs porslinsbruk utgöra Värmdöns största egendom, på Farstalandet nordost om Baggensfjärden samt Säby på Ingarön.

Innan vi lämna sydöstra Uppland, skola vi som hastigast göra en tur ut i den stora skärgård, som på sina ställen till 5 å 6 mils bredd omgifver dess kust. Den förtjänar det väl, ty äfven här finnes gammal bygd.

Skärgården sönderfaller naturligen i 3 bälten: det västra eller inre bältet, bestående af stora långsträckta öar, som till natur och invånarnes lefnadssätt ha den närmaste likhet med det motliggande fastlandet; midtbältet en mil längre ut med mindre öar, där en gles björkskog ännu växer, men intet egentligt åkerbruk förekommer och foket nästan uteslutande lefver af fiske, sälskytte, sjöfart och båtbyggeri; samt slutligen ytter-skären, de nakna, obebodda klippholmarna, som med sina ref och blindskär göra denna del af skärgården för större fartyg högst farlig, om ej omöjlig att passera.

För att varna dem sänder Svenska högarnas fyr ytterst i hafsbandet sitt sken långt ut öfver vattenytan, och längre i norr ligger under seglationstiden vid skärgårdens östligaste punkt, klippan Svenska björn, ett fyrskepp, förankradt.

Detta yttersta skärbälte är en verklig skyddsmur för de uppländska och södermanländska kusterna, hvilkas skärgårdar hänga på det närmaste tillsammans och med ett gemensamt namn kallas Stockholms skärgård.

Alice

J U L P Y S S E L

Marie och Yvonne julpysslar med de små upp till 7 år.
söndagen den 18 de. kl 12 - 14.

Lämna besked en vecka i förväg så
 de vet ungefär hur många som kommer.

T A C K !

Eva Zand, Västergården för en massa
 gamla saker vi fått till våra
 samlingar.

Lennart och Ingvor Nilsson för den
 nya mattan till boden.

Samt till alla andra som skänkt eller stött
 föreningen på olika sätt.

T A C K !

*****

GÅR DU OCH KLÄMMER PÅ NÅGOT SOM DU GÄRNA SKULLE VILJA
 SKRIVA OM? JÄTTEVÄLKOMMEN I SÅ FALL.

MANUS TILL NÄSTA TIDNING SKALL VARA INNE FÖRE 15.2.84.

Kom gärna in tidigare med Ditt bidrag, så inte allt
 arbete kommer på en gång.

SKROCK OMKRING JULEN OCH
NYÅRET I GAMLA TIDER.

Dagarna runt julen och nyåret trodde man förr var magiska och att man av dessa skulle kunna utläsa det kommande årets händelser genom att iakttaga vissa tecken och tydor.

Klockringningen på julaftonen utlyste julefrid. Den sträckte sig ända fram till trettondagen. Då skulle även det vilda få vara ifred. Bössan fick hänga kvar på väggen. Fisknäten fick vila.

Djuren skulle tilldelas det bästa av höet, för att de skulle må gott och ej bli sjuka det kommande året.

Den sist knutna kärven hade sparats och sattes upp åt sparvarna. Om det dröjde innan fåglarna kom, skulle följande år bli gott. Men kom de genast skulle året bli magert.

Julbrasan fick man inte röra i, för på juldagsmorgonen skulle man utläsa det kommande årets händelser i det mönster som askan bildat.

Nyårsnatten stöpte man bly, tenn eller äggvita. Av de figurer man tyckte sig se kunde man få reda på viktiga händelser.

Flickorna kunde gå ut och niga för nyårsnyet och vad de då önskade sig skulle slå in. Eller de kunde fråga:

Nyårsny, Nyårsny, Nyårsny
 vems skjorta skall jag sy
 vems kaka skall jag baka
 vems maka skall jag bli?

Den förste man hon sen mötte skulle bli hennes man.

Eller hon skulle naken sopa golvet baklänges, från spisen till dörren. Då skulle hon få se sin tillkommande.

Ovanstående seder har väl de flesta av läsarna kanske själva följt eller hört talas om. Men jag tänker nu berätta om en gammal sed, årsgång, som jag bara läst om. Jag har aldrig träffat någon som berättat om den.

Och jag vet inte ens om man verkligen gick årsgång. Kanske hittade man bara på det hela, för att få det att krypa efter ryggraden på åhöraren. För det var rysanvärda saker som skedde.

Det skulle ha tillgått så, att man startade sent på julafton. Helst ensam. Man fick inte prata med någon. Inte skratta vad man än såg för då blev man snedmynt. Bonden promenerade runt sina ägor. Fiskaren kanske sökte sig ner till vattnet, där kanske någon anhörig omkommit.

Sedan ställdes kosan till någon kyrkogård. Där kunde man få se de underligaste saker hända. Såg man öppna gravar och likfärder, skulle byn drabbas av farsot. Såg man små män dragandes stora hölass, blev skörden god. Tvärtom om lassen var små. Red krigsmän förbi skulle det bli krig o.s.v. Allt berättande om vad som skulle hända under det kommande året.

Man behövde inte vara rädd för gastarna för dom var inne i kyrkan och höll julmäsas. Ibland hände det att det låg jord kvar i bänkarna när kyrkobesökarna anlände till julottan på morgonen.

Det berättas om en stackars gumma som råkade komma för tidigt till julottan ett år. Då hon kom in i kyrkan igenkände hon flera av gastarna. När hon försökte fly därifrån, råkade hon tappa själen. På morgonen låg en liten bit av den på varje grav.

Annars var det bara en sak som man behövde vara rädd för. Det var Glosen, ett svin med knivskarp rygg. Mötte man henne skulle man slå ihop benen i kors, annars sprang hon emellan dom och fläkte upp en. Men en kvist från en flygrönn närmast kroppen var ett bra skydd för henne.

Om man gått årsgång i 7 år, skulle man det 7:e året möta en ryttare med en runkavle i munnen. Lyckades man rycka till sig den, blev man synsk och så klok att man kunde svara på alla frågor.

Det kanske är värt att pröva?

Källor: Sv. Folklivs-
lexikon och
Svensk Mystik.

God Jul
och
Gott Nytt År
Gudrun

HURRA! MAJBRASAN RÄDDAD!

Den sista majbrasan hade vi ju lite problem med att få ihop material till. Men nästa år får vi inte några problem med det tack vare Janne Tannsjö.

När vägkanterna har blivit röjda på Fågelbrovägen och Alrotsvägen så har en massa ris blivit liggande kvar och skräpat. Det har Janne tagit på släpkärran och kört ner till Hembygdstomten. Det är väl att vara förtänksam? På så vis har vi fått det avstädat och snyggt runtomkring på samma gång som vi fått en rejäl hög till majbrasan. TACK JANNE!

BANTNINGSTIPS EFTER ALL DEN GODA MATEN.

I boken "Vårtill våra växter duga" saxar jag följande som skrevs redan 1691 om Asken (*Fraxinus excelsior* L):
"The som äro mycket fete och orörlige, kunna taga tre Blad af Ask och doppa i Win, äta thet hwar Morgon fastande, en Tid, gjöre sig ock Karbad af Askelöf och Pilelöf, så blifwa the smale och wige af sig igen."

R A P P O R T F R Å N H E M B Y G D S G R U P P E N .

Fredagen den 21 oktober kom Karl-Henrik Ankarberg ut till Värmdö, för att tillsammans med Lennart Backman titta på en del vandaliserade gravhögar i Hemmesta. Samtidigt passade han på att kolla våra iakttagelser på Stickelsberg. Han bekräftade att det fanns många saker som pekade på att platsen var den rätta.

Många gränser som löper ihop, (ingen ville ha en avrättningsplats på sina ägor), en stor yta sönderbränt berg som tyder på stora bål, rösen som stämmer med gamla kartor.

Men sedan uppstod ett problem. I det register över fornminnen som skall kunna förklaras skyddade var inte, konstigt nog, avrättningsplatser upptagna. Men däremot platser som var bundna till en muntlig tradition. Så det gällde att hitta en person som kunde berätta om platsen. Men vem?

Britt-Marie satte sig i bilen och snurrade iväg upp till Ängsviksgården. Där fick hon en intervju med Österman. Han kunde berätta att hans farfar hade varit med och bildat spetsgård vid avrättning. Dessutom hade han varit med sin far uppe på Stickelsberg, där fadern pekat ut platsen. Och det var just där, där alla gränserna löper ihop.

Nu hade vi vår muntliga tradition.

Innan Ankarberg kom ut till oss hade han kontaktat Nacka Saltsjöbadens Tidning, som sedan, den 17 nov., kom med stor artikel i tidningen. Det var PerArne Sanglert som skrev. Det var spännande för oss som arbetat med projektet, att få läsa om hur en utomstående såg på resultatet. Och vilken skillnad att läsa, vad en yrkesjournalist hade skrivit om det hela mot våra enkla försök att rapportera i vår tidning.

En vecka senare fick vi göra om promenaden till Stickselsberg. Då i sällskap med fotografen Anders Andersson som skulle dit och fotografera.

Vårt arbete med Stickselsberg är inte slut med detta. Vi hoppas väl så småningom kunna presentera flera uppgifter.

Gudrun

LÄMPLIGA JULKLAPPAR.

Den första kartan över Stockholms skärgård har gjorts ett nytryck av. Kartan, som är från 1600-talet, är färglagd och tryckt på tjockt papper. Mycket snygg och lämplig att rama in.

Beskrivning till kartan medföljer också.

Föreningen har köpt in några stycken som säljs för 30:- kr/st.

Ring till kassören Olle och beställ Ditt exemplar.
Telefon 400 33.

Dekaler att sätta
på bilen har vi låtit
tillverka. Dels transparenta,
dels vita.

Texten är Strömma Hembygdsförening.

Även dom beställer Du hos
kassören.

GOD JUL

och

GOTT NYTTÅR

Medlemsavgift: vuxen 40:- kr per år och person
barn 5:-

POSTGIRO: 98 57 43 - 4 STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING